

”کل کلام“ دے کل 206 صفحے میں سے ایسے کتاب 1992ء نوں پہلی واری اکھدی جلی گیشن۔ اتار کلی، لاہور توں چھپی۔ کتاب دا نا پھل رنگین اے جدریک بیک نا پھل اُتے منیر نیازی دے دستخط نال اوہناں دا معروف چومسودہ چھاپیا گیا اے جو درج ذیل اے:

کجھ اُچ وی راہواں اوکھیاں سن
کجھ گل وچ غم دا طوق وی سی
کجھ شہر دے لوک وی عالم سن
کجھ مینوں مرن دا شوق وی سی

”کل کلام“ وچ سارے شعری مجموعیاں دی ونڈ تے دیاچہ نگاراں دے نال درج ذیل میں:

نمبر شمار	شعری مجموعہ	کل کلام وچ تھاں	کل تعداد
1	سزوی رات	صفحہ 19 توں 78 تک	39 نظماں، 1 شعری (دلی آرزو نظم)
2	چارچپ چیزاں	صفحہ 81 توں 128 تک	44 نظماں، دیاچہ محمد مصور
3	رستہ زنن والے تارے	صفحہ 131 توں 189 تک	مہم، نعت، نظماں، غزلاں، گل تعداد 55
4	تازہ کلام	صفحہ 193 توں 206 تک	11 نظماں، 3 غزلاں

1- منیر نیازی دا علامتی نظام:

منیر نیازی جدید پنجابی نظم دا شاعر اے۔ اوہنے اپنی شاعری وچ نویاں تشبیہاں، استعاریاں، تشبیلاں تے علامتاں دی ورتوں نال اک نواں علامتی نظام وضع کیتا اے۔ منیر نیازی دی شاعری دیاں علامتاں اوہدی شاعری دی تشبیہ لئی پوزھیاں دا درج رکھدیاں نیں۔ علامت دی ورتوں شاعر اوہوں کردا اے جدوں براہ راست گل کرن اُتے پابندی لگ جاوے یا سدھی سادی گل کرن نال پکڑ وچ آجان دا خطرہ ہووے۔ علامت نگاری دا رواج ڈھیر پرانا اے پر ادبی دنیا وچ علامت نگاری دی ابتدا 19ویں صدی وچ فرانس توں ہوئی تے فرانسیسی شاعر بودیلیر، ولین، ملارے وغیرہ پہلے علامتی شاعر نے جاندے نیں۔

منیر نیازی دے بنائے علامتی نظام دا محرک اوہناں دے زمانے دے نامناسب حالات سن۔ شاعر عام طور تے زیادہ حساس تے گہرا مشاہدہ کارہوند اے۔ منیر نیازی نے اپنی

گل کلام - منیر نیازی

تعارف:

قیام پاکستان توں بعد جدید پنجابی شاعری وچ منیر نیازی دا ناں بھتوں نمایاں اے۔ منیر نیازی دی شاعری موضوعات تے اسلوب دے جوالے نال ہم عصر شعراں توں بالکل دکھری اے۔ اوہناں جدید پنجابی نظم نوں زنت نویاں علامتاں نال سجا سنوار کے نہ صرف نوں طرز دی شاعری دی بنیاد رکھی اے سگوں پنجابی نظم وچ جدید ترین رجحانات بیان کرن دا وی ٹڈھ ٹھہرایا اے۔ آپ دے مختصر حالات زندگی درج ذیل میں:

منیر نیازی دا اصل ناں منیر احمد سی پر ادبی دنیا وچ منیر نیازی دے ناں نال مشہور ہوئے۔ آپ 1928ء نوں خانیپور ضلع ہوشیار پور (پنڈیا) وچ پیدا ہوئے۔ والد دا ناں فتح محمد خان نیازی سی۔ آپ نے میٹرک تک تعلیم ہوشیار پور توں حاصل کیتی۔ ایف۔ اے خالصہ کالج جالندھر توں تے بی۔ اے دا امتحان سرینگر توں پاس کر کے شاعر و شاعری شروع کردی۔ 1947ء نوں دہلی گروہوں ہجرت کر کے ساہیوال آگئے۔ اوتھوں ہفت روزہ رسالہ ”سات رنگ“ جاری کیتا تے کتاباں چھاپن دا کم وی شروع کیتا۔ کتاباں دا کم تجربہ نہ ہون پاروں ٹھپ ہو گیا جدریک غدر، بیباک تے حقیقت پسندانہ انداز پاروں رسالے اُتے وی پابندی لادی گئی۔ پر رسالے دا ایسہ فائدہ ضرور ہویا کہ اوہ اپنے منفرد انداز پاروں علمی، ادبی حلقیاں وچ مشہور ہو گئے۔ ساہیوال توں لاہور آگئے تے ایتھے وی چنگی بھلی شہرت حاصل کیتی۔ 2007ء نوں وفات پائی۔

منیر نیازی دی شاعری:

منیر نیازی اردو تے پنجابی دے نامور شاعر سن۔ آپ دے سارے اردو مجموعے ”کلیات منیر نیازی“ دی شکل وچ چھپ چکے نیں۔ منیر نیازی دے پنجابی نظم پراگتے نیں۔ جیہڑے ”کل کلام“ دی صورت وچ اکوتھاں چھاپے گئے نیں۔

”کل کلام“ دا ویروا:

”کل کلام“ وچ منیر نیازی دی ساری پنجابی شاعری اکٹھی کر کے چھاپی گئی اے۔

کدے نہ بڑک کے کدے نہ بڑکے نہ بیٹا نہیں
کدے نہ چھپے نہ کے کیا کوج جدوں وی کیتا نہیں

(چارچرخ چیزاں، گل کلام: ص 81)

منیر نیازی وی نظم ”سفر وی رات“ وی اک انقلابی تے بقاوتی درس اے۔ نظم دسٹم
دے مینہ، بے یقینی دیاں ہنیریاں، خوف دیاں پر پھایاں، گمراہی دیاں کھویاں تے اکھوں
پر وکیاں راہواں وی علامت راہیں اتھمال، ظلم، جبر تے مظلومیت دے خلاف نر دے راہن
سگن مسلسل نر دے راہن دا درس دیدے آکھدے نہیں:

ورہ دے مینہ وق نر یا جاواں رات سی بہت ای کالی
اپنے ای پر پھایوں کولوں ول نوں ڈراون والی
شاں شاں کردے زکھ پیل دے انھیاں کردیاں واواں
اوس رات تے بوجے لوی کھل گئے گھر دیاں راہواں

(سفر وی رات، گل کلام: ص 32)

2- ایمائیت و اشاعر:

تفسیر، استعارہ، علامت تے ایمائیت اک دوجے نال رلدیاں ملدیاں شیواں
نیں۔ تفسیر اک چیز نوں دوجی ورگا آکھنا مثلاً ”میرا پتر شیر ورگا بہا وراے“ جد کہ استعارہ
توں مراد اوہ کجھ آکھ دینا اے۔ جیویں کہ ”میرا شیر آگیا“ ایمائیت وق وی کجھ اشارے
دے جاندے نہیں جیناں توں پھن والا آپ مطلب وی گہرائی تک پہنچدا اے۔ ایہ ایمت
بھادیں جدید شاعری وی اک اہم حرکت اے پر ایہد ا مادہ عربی لفظ ”ایما“ اے جینہد مطلب
اشارہ ہوندا اے۔ رکن ملک منیر نیازی وی ایمائیت بارے آکھدے نہیں: ”..... اصل وق
اوس توں پہلے وی شاعری وضاحتی، خطباند تے تشریحائی سی۔ مطلب ایہہ وے کہ شاعر کے
موضوع وی متصل شرح کردا سی۔ اوہ موضوع وی مختلف جزئیات نوں بیان کردا جاندا تے
ایسراں موضوع نوں پھیلاندا جاندا۔ پھیر اک ایہہ پڑاہ وی آیا کہ جیویں ایہہ اسلوب اپنے
سارے امکانات نوں نکا چکا ہو وے۔ منیر نیازی تے اوہدے کجھ سہکالی شاعراں لئی ایس وج
کھچ نہ جم سکی۔ منیر نیازی نے ٹھلی تبدیلی ایہہ کہتی کہ موضوع نوں کھلارن وی تھاویں چند
اشاریاں تے کنایاں وق قید کردتا۔ مطلب ایہہ وے کہ اک نئی جتنی تصویر کے ہڈی واردات

نوجوانی وق ہندوستان وی تقسیم تے مسلماناں اُتے اگر بیزاں، ہندوواں، سکھاں ولوں ہون
والے مظالم ویکھے کن تے آزادی مگروں جبرت دے دوران ہون والے فسادات نے وی
اوہاں وی روح نون زخمی کیتا سی۔ ایس توں اڈ منیر نیازی نے جو کجھ آئے آل دوالے واپرا
ویکھیا سبھ نون بلا تعصب تے پوری ایمانداری نال بیان کرن والی علامتی ڈھنگ اختیار کیتا۔

منیر نیازی وی شاعری پڑھدیاں کجھ خونخاک مناظر، ڈراؤنے کردار تے خونی
دندیاں دا ذکر ملدا اے جیناں تھوں سماجی تے اخلاقی قدراں دا اتھمال ہو رہیا اے تے
جمہوری ڈھانچے دن بدن کھوکھلا ہونے لگے۔ ڈگن والا ہو گیا اے۔ اخلاقی تے سماجی قدراں دے
زوال نال معاشرے وق جموٹھ، فریب، خود غرضی، نفسانسی، اکھاپا، کھو کھچ تے آیا دھاپی
درگیاں یکاریاں عام ہو جانیاں نہیں۔ منیر نیازی دے سے ایہہ کجھ ہو رہیا سی اوہناں نے
ایہناں سبھ کوکھیاں نون شہرے پھیلے، شوکراں مار دے سب، کوکاں مار دے پھرے دا، جن،
بھوت، چھٹیڈے، ڈیناں، پڑیاں تے پھل پیریاں آکھ کے اپنی شاعری وق ایہناں نال کھر
لین وی بلا شہری دتی اے۔ منیر نیازی دیاں نظماں کجھ نکلاں، خونخاک موتاں تے مناظر
وی نظر آندے نہیں۔ مثلاً: لال بھوار دیاں پھواں، ڈیناں دیاں چیکاں، کالیاں راتاں، شاں
شاں کردے زکھ، انھیاں کردیاں واواں، اجڑیاں حویلیاں، کالے بولاں وی گرج، کالے کھن
پھاڑ، لہو وق کچے وال، سسناں شہر، ڈراؤنیاں نکلاں تے پرانے محل وغیرہ اتھمال زدہ ناقابل
اصلاح معاشرتی ڈھانچے دیاں علامتاں نہیں۔ منیر نیازی دیاں ایہہ علامتاں پورے پنجابی ادب
توں وکھری شناخت رکھدیاں نہیں۔ قاری ایہناں علامتاں توں تروی نظریے شاید ایہہ مطلب
کدھدا ہو وے پئی منیر نیازی ڈر، خوف تے وہم وق بتلا اے پر ایہہ اکا غلط اے۔ منیر نیازی
نے ایہناں ڈر دیاں علامتاں توں قاری نون کھر لین وی بہت دتی اے تے ایہناں کوکھیاں نون
خوبصورتی وق بدلن وی بلا شہری دین دا تھن کیتا اے۔ حوصلہ، بہت، جہد مسلسل تے اوڈراں،
مصیحاں نال کھر لین تے مقابلہ کرن دی بلا شہری نظم ”میر کی عمارت“ وق کھو:

تھاہ نے کے ای وی داپس نوبیا جدھر دا رخ کیتا نہیں
زہر سی یا اوہ امرت سی سب انت تے جا کے پیتا نہیں
مینوں جیہڑی دھن لگ جانوی نیر نہ اوس توں بھدا نہیں
راتاں وق وی سخر اے مینوں دن وی نر دیاں کھدا نہیں

دھرتی پیٹھ ہنیر یاں اندر

(چار سپ چیزاں، کل کلام: 111)

نژ ہودے تے اوتھے سپ

3- سہیل ازم دی تحریک:

ایمانیت لئی اگر بیری الفاظ Symbol, Sign یا Symbolism استعمال

ہوندے نیں۔ سہیل ازم دی تحریک وی یورپ توں آئی تے جدید نظم اُتے ایہد بہت زیادہ اثر پیا۔ برصغیر وچ سامراجی تسلط توں آزادی لئی جدید نظم وچ علامتی طور تے احتجاج کیجا گیا تے تمام علاقائی زبانوں وچ ایہد رواج ہویا۔ قیام پاکستان توں بعد جاگیر دارانہ نظام دیاں قبائلاں تے نوآزموز ملک نوں درپیش مسائل توں اڈکل و غارت تے جنگل وے قانون بارے منیر نیازی نے جیہدا علامتی ڈھنگ اختیار کیجا اے اوہدیاں جزاں تے علامتاں ساڈیاں قدیمی تے تہذیبی نیں۔ نظم ”کجھ کرو“ وچ پنجابی داستاناں وے کردار ”راٹھے“ تے ”سرزے“ دی بہادری نال معاشرتی کوجھاں دی اصلاح دی گل کر دے آکھدے نیں:

بہر تے گھسپ ہنیر تے دھرتی اُتے کال
پیریں کنڈے زہر دے لہو وچ پھچے وال
جتن کرو کجھ دوستو، توڑو موت دا جال
پہڑ مرلی اوئے رانجھیا، کنڈھ کوئی تانھی تان
مار کوئی تیر اوئے مرزیا، کھچ کے دل اسان

(سنو دی رات، کل کلام: 25)

عصری شعور دی نمائندہ نظم ”گھدے ویلے دی جھلک“ وچ علامتی انداز نال حالات وے اُلٹ ہو جان دا ویروا کیجا گیا اے:

دیوے پلن مزاراں اُپر

جنگلاں وچ مشالاں

دن بہرا دسوالاں اندر

راتاں وچ زوالاں

شہر دے چوک چیمپاں نکلے

طیب وچ ملا لالوں

(رستہ دن والے تارے، کل کلام: 161)

نوں اپنے اندر سمیٹ لیندی اے۔ کجھ اشارے دے دتے جانڈے نیں تے پڑھن والا اوہناں اشاریاں راہیں موضوع دی ڈونگھی سطح توں جانو جا جاندا اے۔ گل کرن والا ایہہ ڈھنگ پرانی چینی تے جاپانی شاعری وچ موجود سی۔ مغرب وچ ایڑا رپاؤنڈ تے اوہناں دے سکالیاں نے ایس (20 ویں) صدی دے منڈھ وچ خطیبا نہ شاعری توں بہت کے ایہو اسلوب اپنایا سی۔ اوہناں نے چینی تے جاپانی شاعری پڑھی ہوئی سی۔ ایس اسلوب دی اک مثال ویکھو: ”اوہ تتلیاں دی بھال وچ بہت ڈور نکل گیا۔“ ایہہ پرانی چینی شاعری وچ پچے دی موت تے مرثیہ اے۔ پچے دی مضمومیت تے اوس دے ڈوجے جہان نژ جان نونں چند لفظاں وچ ڈاڈھے خوبصورت انداز وچ بیان کردتا گیا اے.....“

منیر نیازی نے ایس اسلوب توں متاثر ہو کے اصل وچ اپنے آل دوالے دے بدترین حالات دا اوہ نقشہ پیش کیجا اے جیہناں نوں ویکھ کے اکھاں دی بند نہیں کیتیاں جا سکدیاں تے بیان کرنا وی ممکن نہیں۔ ایس لئی ککے چھپے ڈھنگ نال ایمانیت راہیں بیان کردتا اے۔ نظم ”اک کچی رات“ دے آسیب زدہ ماحول وچ روزندہ صفت انساناں تھوں اخلاقی قدراں دی پامالی تے ہسد اوسدا ماحول کیوں گورستان وچ بدل جاندا اے۔ ملاحظہ کرو:

گھر دیاں کنڈھاں اُتے دن پھنھاں لال پھوار دیاں
آدھی راتی لُہے کھڑکن ڈیاں چیکاں مار دیاں
سُپ دی شوگر گونجے جیویں گلاں گجھسے پیار دیاں
ایہر اوہر لُک لُک شکلاں شہروں پار دیاں
زوحاں، واگوں کولوں قھسوں مہکاں باقی ہار دیاں
قہرستان دے رستے دن کوکاں پھرے وار دیاں

(سنو دی رات، کل کلام: 19)

منیر نیازی نے ایمانیت راہیں جیہڑے اشارے دتے نیں اوہدے کئی مطلب کڈھے جا سکدے نیں۔ مثلاً نظم ”سپ دیاں صفتاں“ وچ ”سپ“ توں مراد مفاد پرست، مادہ پرست، لالچی تے لوہی بندے مراد لے جا سکدے نیں۔ وگنی ویکھو:

مہک ہودے تے اوتھے سپ
سُپ ہودے تے اوتھے سپ

4- بے معنویت دی تحریک:

بے معنویت دی تحریک یورپ توں آئی تے منیر نیازی کول وی ایہہ رنگ نظر آندا اے۔ ایس تحریک دے پس منظر وچ دونوں عالمی جنگاں پاروں ہون والی تباہی برابادی تے دہشت کھڑی وکھالی دیندی اے۔ ایس تحریک موجب ترقی دا خیال تراوم اے۔ کیوں جے انسان نے جیہڑی ترقی کیتی اے اوہ آپ ای اوہدے گلے دا پھاہ بن گئی اے۔ انسان آپ بناو اے تے آپے ای ڈھاو بیٹا اے۔ یعنی انسانی زندگی دا کوئی خاص مقصد نہیں تے نہ ہیج فضول اے۔ منیر نیازی دی نظم ”جین لئی جین“ وچ ایہہ رنگ ملاحظہ کرو:

ڈنیا دے وچ رہن لئی وی

کہہ کجھ کرنا پینا اے

اپنے ای لبو دیاں تھراں اندر

آپے ای ترنا پینا اے

اشرف المخلوقات انسان دیاں ڈگراں والیاں حرکتاں نظم ”ہٹلر دا دوواڑہ کھول کے نظارہ“ وچ دیکھو:

آدم نہیں کوئی جانور کن

روٹیاں کھائی جانداے کن

رولا پائی جانداے کن

5- شاعری وچ ابہام:

(چار چپ چیزاں، کل کلام: ص 121)

منیر نیازی دی شاعری وچ ابہام دا پہلو نمایاں نظر آندا اے۔ ابہام توں مراد ہوندا اے کہ اصل گل توں سدھے سادھے لفظاں وچ بیان کرن دی بجائے گول مول گل کر دی جاوے جیہدے توں مطلب واضح نہ ہوئے بلکہ غور کر کے ای مطلب دی تہہ تکھڑ اپڑیا جاوے۔ منیر نیازی دی شاعری وچ ابہام اوہدیاں علامتاں نال رلد امد اے۔ جگل، دشت، سمندر تے پہاڑ دی علامت راتیں مستلیاں بھری شہری ثقافت تے اوہدے وچ دن والیاں مکیناں دی گزراوقات دے حوالے نال آکھدے نہیں:

نہ نہ جگل دشت سمندر سوچاں وچ پہاڑ

دھیرے دھیرے دن ایہہ ہون اوس نوں دین بگاڑ

اندروں پاگل کر دیندی اے ایہاں وی گرم ہواڑ

ایہاں دے نیرے رہن لئی بڑی ہمت اے ورکار

ایہاں وی چپ دی ہیبت دا کوئی جھل نہ سکدا بھار

(چار چپ چیزاں، کل کلام: ص 82)

منیر نیازی نے ابہامی انداز وچ انساں دے شہزوں جگل، قبرستان تے گورستان

داتاں دتا اے۔ کیوں جے شہراں وچ دن والے انسان، انساں دے روپ وچ جانور یا وحشی

زندے نہیں۔ ہمدے ہمدے شہراں وچ قبرستاں تے خالی درگا ہواں ورگی خاموشی اے

جیہڑی دہشت تے خوف پیدا کر رہی اے۔ نظم ”رستے وچ اک شہر“ دا ابہامی انداز ملاحظہ کرو:

اٹاں دا اک اٹھا تہ بند مکاناں ورگا

کہتے کہتے کوئی ویوا بلدا گورستاں ورگا

(چار چپ چیزاں، کل کلام: ص 98)

6- شہری ثقافت دا بیان:

منیر نیازی ہوراں دی شاعری وچ شہری زندگی دی دستوں دا ذکر مختلف حواں نال

مددا اے پر نظراں نوں غور نال پڑھیاں ایہو ای نتیجہ نکلدا اے کہ اوہ شہری زندگی توں خوش

نہیں نہیں۔ یا فیرائج آکھیا جا سکدا اے کہ شہری لوکاں دیاں دستاریاں توں خوش نہیں جیہاں

نے شہراں نوں اُجاڑ کے ویران کر دتا اے۔ شہری ثقافت وچ زندگی گزارنا کھٹھن، مشکل تے

مہنگا اے۔ شہراں دی آبادی زیادہ ہون کر کے علاقے بڑے عجبان آباد نہیں۔ ”شہر دے مکان“

بالکل کئی جیہی نظم اے پر اوہدے وچ شہری دستوں دا خوبصورت نقشہ کھینچیا گیا اے:

اپنے ای ڈرتوں

جڑے ہوئے نہیں

(سہروی رات، کل کلام: ص 47)

پر ”اک بڑا پرانا خوف“ نظم وچ ایچ گدا اے کہ جیویں اوہ شہری زندگی دے صحابی وی نہیں:

اوس ویلے وی جدوں ایہہ سارے کچے گھر نہیں بندے کن

راہواں وچ پھردی موت دے اپنے بچتے ڈر نہیں بندے کن

چو بیٹھی وڈھ کے مینوں جگیا
میں دیکھاں تے اکھ نہ ملاوے
چوری چوری ہسدی جاوے

(سفر دی رات، کل کلام: ص 34)

رومانی رنگ دا ”دوبہہ“ دیکھو:
مگھو، اچھل گلاب دا
تے چائز وری آکھ
بڈل چیت و ساکھ دا
ایس کوی واک

(سفر دی رات، کل کلام: ص 43)

10- حمدیہ تے نعتیہ رنگ:

نویں نظم دے شاعراں کول حمدیہ تے نعتیہ رنگ ذرا گھٹ لھدا اے۔ منیر نیازی دے پہلے دو شعری پراگیاں ”سفر دی رات“ تے ”چار چپ چیزاں“ وچ کوئی حمد، نعت شامل نہیں جدے جیے مجموعے ”رستہ دن والے تارے“ وچ حمد تے نعت شامل اے۔ نظم ”اللہ ولوں مگن دی حفاظت“ وچ حمدیہ رنگ دیکھو:

بہت اداں جدوں میں ہوواں سکھ دا سندیر آندا
مشکلاں وچ جدوں تھک جاواں کجھ غیب ولوں ہو جاندا
جدھروں مینوں خبر نہیں ہندی اودھروں حوصلہ آندا
ہتیریاں پھماں سامنے ہتھدی پورباں ولوں لالی
آس نہیں میری ٹٹن دیندا ایس جہان دا والی
میریاں عداں کردی رہندی اک مخلوق خیالی

(رستہ دن والے تارے، کل کلام: ص 157)

نعت داسرناواں ”رسول کریم دی یاد وچ شاعری“ دا نمونہ دیکھو:

کیسے ہون گے گلے محلے کہیری طراں دیاں راہواں
اندروں گھر کیسے ہون گے کیسیاں باہریاں تھاواں
کویں میں اوہ تصویراں گجھ کجھ کے دنیا کول لبواں
کویں میں آج دے شہراں ٹوں اوہ کسں دی جھک وکھاواں

سُن نی کلوئے
رنگاں دئے پڑے
میں ٹر جاواں گا
مُز کے نہیں آواں گا
غیر چھتا میں گی
ہس کے بلائیں گی
رو کے بلائیں گی
غیر وی نہیں آواں گا
اچے اسان دا
تارا بن جاواں گا
ذور و زور ہواں گا

(سفر دی رات، کل کلام: ص 31)

تے تیروں ترقاواں گا
رکسیت پسندی جے کر مجموعی کھوں ہودے تے بڑے کم دی شے اے۔ یعنی شاعر لوکاں دے دکھ درد تے حرمیاں نون ویکھدا، محسوس کردا تے اپنا درد سمجھ کے بیان کردا اے۔ منیر نیازی کول اجتماعی رکسیت دی مثال رجائیت پسندی دے رنگ وچ لھدی اے۔ اچ اوہناں دی نظم ”والہیرہ رنگ انسان دوستی دا تصور بن کے ابھرا دا اے۔ نظم ”اک موقع تے“ دی وی دیکھو:

ایڈیاں وری اکھاں دے وچ
بچو بھرن نہ دیواں
دس چلے تے ایس جہان وچ
کے نون مرن نہ دیواں

(سفر دی رات، کل کلام: ص 52)

9- رومانیت:

منیر نیازی کول رومانیت دی کجھ بڈھک دی اے کیوں جے رومانیت دے بیان لئی وی اوہناں نویں نرئے استعارے، تشبیہاں تے علامتاں ورت کے اپنا وکھرا نواں، شونخ تے بھر کیا رومانی رنگ پیدا کیا اے۔ نظم ”سویر دئے“ ملاحظہ کرو:

ہولی جتھی پوڑا چھکایا

مہم لفظوں اور ت کے معنیوں اور انوں جہاں وسادات اے۔ اوہناں لفظی بازی گری کرن دی
تھاں آسان تے عام الفاظ ورت کے اپنی گل تیری تیکر اپزائی اے۔ منیر نیازی دا اسلوب
بھاری ذرا کھراتے اوکھا اے پرایہ وی پنجابی جدید نظم وچ اک ائملا دا دھالے۔
تمکدی گل:

منیر نیازی دی شاعری نے پنجابی شاعری ادب وچ اک مضفر نوئیک تے نویں طرز
دے اسلوب دی بنیاد رکھی اے۔ ایہہ شاعری صرف شاعری نہیں بلکہ حیاتی دا بندھ اے۔ ماضی
دی تاریخ، حال دی گواہی تے مستقبل لئی جانن اے۔ اوہی شاعری پڑھ کے احساس ہوندا
اے پی منیر نیازی کدھرے گٹھ مل کے نہیں بیٹھا سکوں خوب توں خوب تری تھاش وچ سفر
کر دا رہیا اے۔ منیر نیازی حقیقت پسندا، بدلاؤ تے انقلاب دا چاہیوان اے۔ منیر نیازی
آپ اپنی شاعری بارے آکھدا اے ”میں اپنی شاعری دی معرفت دنیا دے لوکاں دے ذہن
ایچے خوبصورت بنا دینا چاہتا آں کہ اللہ دی ایہہ زمین بہشت دا اک گلزار بن جاوے“
تمکدی گل ایہہ پی منیر نیازی بھاری اج ساڈے وچ موجود نہیں پراوہی شاعر
ساڈے نئی اج وی مشعل راہ اے۔ کیوں جے ایہہ شاعری ہر دور دی شاعری اے۔
کتاب دا حوالہ: منیر نیازی، گل کلام، لاہور: ائملا پبلی کیشنز، 1992ء

شہر مبارک اوہناں وناں دے سوہناں زُہیاں چھاواں
جیناں وچ پچھرا شام سوہرے ائمہ دا پر چھاواں
(رستہ دکن والے تارے، گل کلام: ص 134)

11- کلیاں نظماں:

گل اوہ چنگی ہوندا اے جیہڑی مختصر ہودے کیوں جے لمی گل اپنا اثر تے اناوریت
گوا دیندی اے۔ منیر نیازی ویاں نظماں وچ اختصار نو لیکے دے کئی دودھیا نمونے ملدے
نیں۔ اوہ چند لفظاں وچ گج کر کے پرحسن والے قاری اتے تہنیم دا معاملہ سنٹ دیندے نہیں۔
منیر نیازی نے جدید نظم نوں جدید تر اسلوب تے اختصار دی دولت دی بخشی اے۔ اوہناں
ویاں ادھے، اک یا دو مصرعیاں ویاں نظماں اپنے اندر معنیوں دا جہاں وسائی بیٹھیاں نہیں۔
سکوں بعض واری تے نظم اپنے سر تاویں توں وی چھوٹی ہونے جا مع بین دا مظاہرہ کردی وکھالی
دیندی اے۔ کجھ کلیاں نظماں دی وی سر تاویاں سمیت ویکھو:

وقت توں اگے قلمحسں دی سزرا
آدی کھڑا رہ جاندا اے

(سفر دی رات، گل کلام: ص 92)

ہونی واڈر
سزراں وچ پچھاویں واگوں پچھے پچھے رہندا اے

(چار پنچ چیزاں، گل کلام: ص 104)

اک حقیقت
ایہہ وی سچ اے وچھترن ویلے ذکھ وی کافی ہندا اے

(چار پنچ چیزاں، گل کلام: ص 120)

پیلے آدم دی سوچ
میں کہیہ کراں؟

(رستہ دکن والے تارے، گل کلام: ص 135)

زبان تے بیان:

منیر نیازی نے نظماں وچ سدھی سادی تے آسان زبان ورتی اے۔ اوہناں عام